

**ÇOKULUSLU ŞİRKETLERİN KAYNAK-TABANLI
BİYO-POLİTİK ÜRETİMİNDE REKABETÇİ
GÜCÜN DİYALEKTİĞİ
-ELEŞTİREL VE BÜTÜNSEL BAKIŞ-**

**THE DIALECTIC OF COMPETITIVE POWER IN
THE RESOURCE-BASED BIO-POLITICAL PRODUCTION
OF THE MULTINATIONAL CORPORATIONS
-CRITICAL AND HOLISTIC VIEW-**

Prof.Dr. Nurhan PAPATYA*

ÖZET

Bu çalışma, Çok Uluslu Şirket (ÇUŞ)'lerin kaynak tabanlı uygulamalarına bağlı rekabetçi güç diyalektiğinin biyo-politik üretim üzerindeki etkilerini eleştirel ve bütünsel olarak ortaya koymaya yöneliktir. Çalışmanın temel varsayımları, Foucault'un ve Hardt-Negri'nin "biyo-politik üretim" kavramından yola çıkarak üç çıkış noktasından düzenlenmiştir. Birinci olarak, ÇUŞ'lerin yozlaşan eski pratiklerini yeniden yapılandırılması ve/veya yeni söylemlerin kurtarıcı olarak ortaya çıkması sorunsal. İkinci çıkış noktası ÇUŞ'lerin yayılmacı yapısıyla birlikte ulusal ekonomiler, sosyo-kültürel ve siyasal yapılanmalar üzerindeki egemen güçlerinin giderek artma eğilimi. Son olarak da, ÇUŞ uygulamalarının işletme eğitiminde sürekli olumlayıcı, yüceltici ve meşrulaştırıcı bir dile sahip olduğudur.

Bu bağlamda çalışmada (a) ÇUŞ'lerin mantıksal/tarihsel sınırları çerçevesinde gelişiminin ve kaynak tabanlı kuramın sunulması (b) ÇUŞ'lerin biyo-politik üretimde rekabetçi gücün diyalektiği; örgütün dışsal ve içsel öğelerinin farklılaşmamış, durağan somut birlikteliği değil, aksine giderek farklılaşmış ve çelişki kazanmış beraberliklerinin hem evrimci, hem de devrimci ilerlemeye neden olduğu yenilikçi, sürdürülebilir tarihsel egemen bir süreç olduğunun çözümlenmesi, (c) Biyo-politik üretimi hem bir süreç hem de bir ilişki olarak soyutlayıp kaynak tabanlı kuramın içkin yapısında var olduğunun belirlenmesi ve bir sistem olarak tartışılması (d) ÇUŞ'lerin yayılma ve yeni pazarlar oluşturma fikri göz önüne alındığında kaynak tabanlı biyo-politik üretimin "bütünüyle güdümlü toplum, kültürel parçalanma ve zihniyet körelmesi" fikrini ortaya koyduğu sonucunun açıklanması hedeflenmektedir.

* Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Ana Bilim Dalı Bşk., nurhanpapatya@sdu.edu.tr

ABSTRACT

This study aims to reveals the effects of the dialectic of competitive power of Multinational Corporations' (MNCs) connected to the resource-based applications on bio-political production with critical and holistic perspective. The basic assumptions of the study, has been arranged from the three outputs of the "bio-political production" concepts of Foucault and Hardt-Negri's. The first problematic point derives from the power/ideology-based management approaches emerging as restructuring the degenerated old practices of MNCs and/or coming out the newly discourses as savior. The second output is the upward movement of the dominant forces together with the expansionist structure of MNCs on the national economy, socio-cultural and political structures. The final output is the practices of MNCs' having a constantly affirming, uplifting and legitimizing language in business education

In this context, this study aim to reveal the results of these ideas; (a) the presentation of the development of MNCs with in a logical/historical framework and revelation of the resource-based theory; (b) the dialectics of competitive power of MNCs in generating bio-political production; analyzing non-differentiation of the external and internal factors of organizations; continuity and not stationary; on the contrary the more differentiating and contradictory factors in the process as well as reanalyzing the whole process in an evolutionary and revolutionary system of holistic view; (c) debating the bio-political point of view in both a process and its existence in the concept structure related with in the resource-based view; (d) clarifying the resource-based bio-political productions' revealing the ideas of 'entire cultural dismantling cultural breakdown and mentality mindset' with the reality of the expansion and accession to new markets of MNCs.

Anahtar Kelimeler: Güç, kaynak tabanlı kuram, kaynak tabanlı biyo-politik üretim, sürdürülebilir rekabet, rekabetçi gücün diyalektiği, çokuluslu şirketler (ÇUŞ'ler).

Key Words: Power, the resource-based theory, the resource-based bio-political production, sustainable competition, the dialectics of competitive power, multinational corporations (MNCs).

GİRİŞ

1952 yılında General Motors CEO'su Charles Wilson "General Motors için iyi olan ne ise ülke için de iyi olan odur" açıklamasını yaptı. Bugün Çok Uluslu Şirket (ÇUŞ)'ler kârlılıklarını sürdürmek adına kendileri için iyi olduğunu iddia ettikleri birçok şeyi -önemli ölçüde yeni özgürlükler alanı açan ticaret ve yatırımda liberalleşme politikalarını- elde etmeyi başardı (Anderson ve Cavanagh, 2000). Ancak, kitleselleşen, tarihsel olarak kendini kabul ettiren her "çıkarın" dünya sahnesine ilk çıkarken, "fikri veya tasarımı" ile kendi sahici düşüncesinin çok ötelere uzanan ve kendisini insanlığın çıkarı ile karıştıran bir başarıdır bu. Yanılsama ya da Fourier'in "her tarihsel çağın sedası" dediği şey, bu yolla oluşur (bkz. Fourier, 1995). Zira bu şekilde oluşmuş her yanılsama "belirli bir bağlamda norm ve erişilmez model

adedilen” kültürel/zihniyet yaratıları da içerir ve ulus-devletlerin geleneksel sınırları ötesine ve üzerine taşınarak kültürle bütünleşir. Bu açıdan Barnett ve Müller (1976) ÇUŞ’leri “ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yaşamına etki eden, ulus-devletlerin egemenlik haklarına meydan okuyan güç” olarak tanımlar.

Aynı şekilde British Columbia Üniversite’sinden Joel Bakan “Şirket” adlı kitabında, ÇUŞ’leri son yüz elli yılda hem dış çevre faktörleri, hem de içindeki insanların eylemlerini yönlendiren emsalsiz bir yapı ve bir zorunluluk kümesi olarak, nispeten belirsizlik içeren bir durumdan çıkıp, dünyanın egemen ekonomik kuruma dönüştüğünü belirtir (Bakan, 2007). Keza, bugün çeşitli pazarlar arasındaki emek gücünün doğrudan dağıtımını yapan, kaynakları işlevsel olarak bölüştüren, dünya üretiminin çeşitli sektörlerini hiyerarşik olarak örgütleyen, yatırımları seçen, finansman ve para manevralarını yöneten bu karmaşık aygıt dünya pazarının yeni coğrafyasını, daha açık ifade ile dünyanın yeni *biyo-politik* yapılaşmasını ve *zihinsel/kültürel* haritalarını çiziyor (bkz. Kennedy, 1993; Harvey, 1997).

Bu anlamda, ÇUŞ’ler sadece metaları değil, biyo-politik bağlam için fail öznellikleri -gereksinimleri, toplumsal ilişkileri, bedenleri ve zihinleri- yani onları üretenleri de üretiyor. Üstelik kurumsal yapılar dâhil, sahip oldukları potansiyel güç onları geleceğe taşıyan bir ortam sunuyor ve kalıcılığını pekiştiriyor. Ancak yine de olan/olası saldırılara karşı bugün ÇUŞ’ler dünya egemenliğinde hem eskisinden çok daha güçlü olmayı, hem de bu gücü devamlı kılacak yeni güçleri geliştirmeyi, başka bir deyişle, tam kontrol sağlayan güçlü bir ideolojik yönetim ve yapılanmayı gereksinim duyuyor. Bu yüzden sömürgecilik-karşıtı eylemciler ÇUŞ’lerin bugünkü konumunu post-kolonyalizm olarak tanımlamakta ve bu bağlamda yapılan/yapılacak kuramsal genellemeleri, meşrulaştırıcı bir yön çizme olarak değerlendirmektedirler. Ancak bu belki de onların biyo-politika ve uygulamaları ile ilgili operasyonel ayrıntıların gösterilmesi ve gerçeğe vurgu yapılmasıyla gün yüzüne çıkarılabilir (Prasad, 2003).

Bu bağlamda çalışmada savım “biyo-politik üretimin ÇUŞ’lerin kaynak tabanlı uygulamalar üzerinden geliştiği ve rekabetçi gücün diyalektiğinde içkin olduğu” üzerinedir. Keza, ÇUŞ’lerde rekabetçi gücün diyalektiği, yozlaşan eski sistemin yeniden yapılandırılması ve/veya yeni söylemlerin kurtarıcı olarak ortaya çıkması biçiminde kendini gösterir ve eski sistem çeşitli şekillerde tasfiye edilir. O halde ÇUŞ’lerin bu kurtarıcı yönetsel söylemlerinden biri olan “*kaynak tabanlı kuram*” da “*sürdürülebilir sistem*” temelinde yapılanarak, rekabet üstü biyo-politik üretimi meşrulaştıracak alanlar oluşturur.

Savımın temelleri baştan belirtmek gerekirse şu şekilde vurgulanabilir: (a) ÇUŞ’lerin yeni paradigması hem sistem, hem de hiyerarşidir; merkezî normların kuruluşu ve dünya çapında meşruluk üretimidir. (b) Yeni paradigma başından beri dinamik ve esnek sistemik bir yapı; yatay olarak eklenmiş bir yapı olarak biçimlenmiştir. Bununla ÇUŞ’lerin hepsini bütünü düzeni içinde kuşatan yapısal mantık kastedilir. (c) ÇUŞ’lerin biyo-politik üretimde rekabetçi gücün diyalektiği; örgütün

dışsal ve içsel öğelerinin farklılaşmamış, durağan somut birlikteliği değil, aksine giderek farklılaşmış ve çelişki kazanmış beraberliklerinin hem evrimci, hem de devrimci ilerlemeye neden olduğu yenilikçi, sürdürülebilir tarihsel egemen bir süreçtir. Bu açıdan gücün diyalektiğinde değişim (dışsal öğeleri içeren) ve etkileşim (içsel öğeleri içeren) içkin bir yapıya sahiptir ve bütünsellik içerir. Keza, bütünsellik tüm parçaları bir arada kurmayı belirleyici/belirlenen ilişkisini dışarıda bırakmayı gerektirir. Her bir değişken birbiri üzerinden tanımlanır. Belirli bir zaman aralığında incelenen herhangi bir organik sistem içindeki bütün süreçler birlikte evrilir (*bkz.* Rosnay, 1998). Bu bakımdan herhangi bir sürecin diğerini öncelenmesi gibi bir durum söz konusu olamaz. Ancak bazı hallerde her sürecin diğerleri üzerine olan etkisinin, diğerlerinin bu süreç üzerindeki etkisinden daha büyük olabileceği durumlar söz konusu olabilir (Olman, 2006).

Bu savlardan yola çıkarak rekabetçi gücün diyalektiğinde biyo-politik üretimi hem bir süreç, hem de bir ilişki olarak soyutlayıp kaynak tabanlı kuramı toplumsal ve sistem bütünleşmesi olarak iki şekilde biçimlendireceğim: (a) Toplumsal bütünleşme, karşılaşmalardaki süreklilikler ve kopmalar diye anlaşılan, bir arada bulunan yapanlar arasındaki pratiklerin karşılıklılığıyla (Giddens, 1999) bütünleşmesini sağlayıcı mekanizmayı anlamaya yönelik eylemin yapılarıyla içsel olarak ilgilidir. Örneğin, güven ağlarının inşası, etik kaygıların ortadan kaldırılması, stratejik niyet ve birliktelik ruhu gibi. (b) Sistem bütünleşmesi ise, zaman uzam boyunca yapanlar ya da topluluklar arasındaki, bir arada var olma koşulları dışındaki karşılıklılıktır (Giddens, 1999) ve bu karşılıklılığı sağlayıcı mekanizmalar eylem yapılarının dışında yer alır. Çünkü sistem insanların davranışlarının kendileri tarafından değil, iletişim kurulamayan yönlendirici mekanizmalar tarafından belirlendiği alandır. Yani araçsal aklın kullanıldığı alandır. Hem toplum, hem de sistem bütünleşmesi temelde ÇUŞ'lerin ekonomik ve söylemsel olan bir güç alanına dâhil olup olmama ölçütü üzerinden belirlenir. Dolayısıyla bu çalışmada “*Kaynak Tabanlı Kuram*”ı biyo-politik üretim stratejisi olarak tanımlayacağım.*

1. REKABETÇİ GÜCÜN DİYALEKTİĞİ

Güç kavramı dolaylı olarak kapasiteyi ve yapabilme yeteneğini ifade eder ve genellikle, istenen şeyi yapabilme, arzulanan değişikliği yaratabilme, etkileyebilme ya da kontrol edebilme yeteneği olarak tanımlanır (Krieger, 1993). Holsti'ye göre güç bir aktörün, elindeki olanakları ve yetenekleri ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi çeşitli stratejiler yoluyla kullanarak, karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda etkileme ve yönlendirme kapasitesidir (Holsti, 1995).

Jeffrey Hart gücü, kaynaklar üzerinde, aktörler üzerinde ve olaylar ve sonuçlar üzerinde kontrol olmak üzere üçlü sınıflandırmaya giderek

* Kaynak tabanlı kuram, biyo-politik üretim ile literatürde ilk kez bu çalışmada ilişkilendirilip, kavram “*kaynak tabanlı biyo-politik üretim*” biçiminde önerilmiş ve gerekçelendirilerek içeriklendirilmiştir.

tartışır. Kaynaklar ve aktörler üzerindeki kontrolün aslında güce ulaşmada bir araç olduğunu ve gücü asıl tanımlayan kapasitenin olaylar ve sonuçlar üzerinde kontrol olduğunu vurgular. Çünkü olayları ve sonuçları etkilemeyen kontrol güç olarak nitelendirilemez. Kaynakların ve aktörlerin kontrolü olarak güç, istenilen sonuçlar elde edilemediği sürece çok anlamlı değildir. Çünkü güç büyük ölçüde elde edilmek istenen sonuçlarla ilgilidir (Hart, 1976). Benzer şekilde Mitzberg de gücü, sonuçları etkilemek için istenen şeylerin yapılmasını sağlayabilme yeteneği olarak tanımlar ve örgütü “etkileyenler (influencers)” ya da “yemleyen aktörlerin (cast of players)” sahne aldığı güç oyunlarının bir alanı olarak görür. Bu aktörlerin bazıları örgütün içinde, bir araya getirme özellikleriyle içsel işbirliği görevini bazıları da örgütün dışında, örgütün dışını temsil ederek, dışsal işbirliği görevini üstlenirler. Bu bağlamda Mitzberg, işbirliği kavramını bir tür örgütsel gücün “dağıtım mühendisliği” anlamında kullanır ve güç ilişkilerin etkisini ya içsel ya da dışsal işbirliği içinde görür. Örgütün farklı biçimleri ortaya çıkabilecek gücün farklı konumlarını ortaya koyar. Bu ise farklı kurullarla farklı oyunların büyük bir olasılıkla farklı kazananların/kaybedenlerin yükselişidir. Bu yükselişte oyunun niteliğine bağlı olan güç, örgüt içindeki eylemlerin belirlenmesinde ya daha fazla ya da daha az önem taşıyacaktır. Bu açıdan Mitzberg şirketin ideolojisini ayırıcı bir yetenek olarak, örgütten yayılan “bir çeşit aura” olarak tanımlar. Dolayısıyla bu “aura”, dağıtım mühendisliği ile örgütün tüm içsel/dışsal etkileşim alanlarına yayılır ve gücün oluşumunda başat rol üstlenir. Başka bir deyişle sonuçları etkilemek için istenen şeylerin yapılması sağlanabilir. Keza, Kolko’nun da (1963) belirttiği gibi, güç ÇUŞ’in başarısında öncü konumundadır ve bir kez elde edildi mi başarı artık rutinlik kazanacaktır (Clegg, 1990; Mintzberg, 1983).

Foucault gücü “şeylerin kolayca tersine çevrilebileceği stratejik oyunlar” olarak tanımlar (Foucault, 2000). Ona göre “güç ve bilgi arasında karşılıklı ilişki vardır. Gücün işleyişi sürekli olarak bilgi yaratır ve aksi yönde, bilgi de güç etkilerine yol açar.” Çünkü bilgi, güç araçları tarafından şekillendirilerek yayılmaktadır. Bu süreçte güç ve bilgi dolaysız olarak birbirlerini içerir. Bilgiyi üreten güçtür. Foucault’ya göre güç; “kendi örgütlenmesini kendi oluşturan, güç ilişkilerini dönüştüren, güçlendiren ya da tersine çeviren bir süreç ve bu güç ilişkilerini etkili kılan stratejiler olarak anlaşılmalıdır” (Foucault, 2000; Foucault, 2007). Bu anlamda, özelliklerin ve toplumun örgütlenmesi gücün etkisindedir. Giddens’e göre ise, “güç, etkileşim süreçleriyle kurumsal olarak ilişkilidir ve stratejik davranışta sonuçlara ulaşmakta kullanılır” (bkz. Giddens, 1999) ve “gücü, egemenlik ve dönüştürme kapasitesi arasında karşılıklı etkileşim sonucu ortaya çıkan ilişkisel bir kavram” olarak görür.

Gücün diyalektiği Foucault’un ve Giddens’in açıkça odaklaşmadan varsaydığı gibi, İngilizcedeki “power to” ve “power over” sözcüklerinin temel muğlaklığıyla zaten doğal olarak belirlenmektedir. Birinci anlamda “bir şeyi yapabilme kapasitesi ve yeteneği”; ikinci anlamda ise, “kontrol sağlama kapasitesi” anlamındadır (bkz. Özdemir, 2008). Burada diyalektik; iki güç arasındaki çatışmadan ortaya çıkan bir gelişme ve etkileşim süreci olmaktadır. Dolayısıyla gerilim ve çelişkilere dikkat çekerek, değişimin

doğasına değer ve anlam kazandırır. Bütüncül bir bakışı ortaya koyar. İlişkilere ve karşılıklı bağımlılıklara vurgu yapar (bkz. Ollman, 2011).

Bu anlamda ÇUŞ'lerin güç diyalektiği; örgütün içsel güç dışsal güç çatışmalarından ortaya çıkan bir gelişme olarak kendini gösterir. Örgütün içsel gücü; bir şeyi yapabilme kapasitesi veya yeteneği iken, dışsal gücü kontrol sağlayabilme kapasitesi olarak görülür. Bu iki gücün çatışmasından ortaya çıkan gelişme ise, biyo-politik üretimde ÇUŞ'lerin "rekabetçi gücü"nün oluşumuna zemin hazırlar. Rekabetçi güç, güç alanları, düzeyleri, biçimleri ve bunlar arasındaki ilişkilerle belirlenir. Böylece, ÇUŞ'lerin birlikte güç potansiyellerini yapılandırarak yeni güç alanlarının keşfini sağlar. Çünkü güç, gittikçe çoğalabilen akışkan bir kaynaktır ve çok çeşitli ağlar yoluyla aktörler tarafından yaratılır ya da paylaşılabilir (Gaventa, 2006; Gaventa, 1980; Lukes, 2005).

ÇUŞ'lerin rekabetçi gücü, üç kritik kesişme noktasında ele alınır: Kontrol, güç ve ideoloji. ÇUŞ'lerin güç-ideoloji ilişkiler ağında özellikle hiyerarşik bir alanda yer aldığı düşünülebilir. Bu gibi güç-ideoloji ilişkilerinin yönleri önem derecelerine göre ekonomik, politik, bilimsel-teknolojik ve sosyal uygulamaların kültürel alanlarını kapsar. Ekonomik alanda rekabet gücü üretim biçimlerinin çoğaltılmasına katkı sağlama başarı derecesi açısından tasarlanır. Kapitalist üretim tarzı göz önüne alındığında sermaye birikiminin başarı derecesi bir şirketin ekonomik anlamda güçlü ya da zayıf görülüp görülmediği ile ilgilidir. Şirketin hayatta kalabilmesi kendini toparlayabilme/geliştirebilme yeteneğine bağlıdır. Bu yetenek aynı zamanda gücün sürekliliğini sağlamaya yöneliktir. Gücün sürekliliği ise ancak *amaca yönelik olarak üretilen ve yapılandırılan bilginin sürekliliği ve geçerliliği ile sağlanır*. Keza, politik alanda hayati olan konu hem örgütsel bileşenler, hem de kamu gözünde meşruiyet sağlama sorunudur. Bir örgütün kamu ve politik algı derecesi ahlaki/etik kültür ile şirketin göreceli politik konumu belirleyen bir toplumun sosyal idealleriyle bağlantılıdır (Olga, 2000).

Dolayısıyla, burada ÇUŞ'lerin rekabet gücü, ekonomik, siyasal, bilimsel-teknolojik ve sosyal sonuçlarıyla birlikte, etkileyici, sürükleyici, değiştirici, belirleyici ve sonuçlandırıcı özelliğe gönderme yapar. Başka bir deyişle biyo-politik alanların belirleyicisi ve üreticisi anlamında *geleceğin belirleyicisi ve yarının kurucusu rolünü üstlenir* (bkz. Ackoff, 1981). Gergen'in ifadesiyle "dünyanın bütün bir sistem" olarak farkına varılmasını sağlayacak "heteroglossia" bakış açısını sunar (Gergen, 1992; ayrıca bkz. Bakhtin, 2001).

2. ÇOK ULUSLU ŞİRKETLERİN MANTIKSAL-TARİHSEL SINIRI VE KAYNAK TABANLI KURAM

İçsel ilişkiler analizine göre olgular, hem bakıldığı yere hem de bakan kişinin kim olduğuna göre farklı görünür. Bazen gücün gölgesinde kalan bazı olgular, değerler, anlamları ve birbirleriyle ilişkileri nedeniyle görüş alanına girer ya da bu bakış açısının dışında kalır (Ollman, 2011). Bu açıdan ÇUŞ'lerin gerçekliği ile mantıksal/tarihsel sınırı arasındaki bağ

soyutlama düzeyinde kurulur. Böylece çeşitli öge ve güçlerin birlikteliğiyle kurulan güç ilişkilerini anlamak için yapılan soyutlama, gerçeklikte somut nesnenin bir boyutu olur (bkz. Ollman, 2011). Bu anlamda, ÇUŞ'ın mantıksal-tarihsel sınırını tayin edici formül Marks'a göre "sermayenin sınırı, sermayenin kendisidir, yani kapitalist üretim tarzıdır" (Marx, 2000). Bu formülü Zizek iki şekilde okur: Birinci okuma üretim güçleri ile üretim ilişkileri diyalektiğine dayalı paradigmaya uygun olarak "içerik" ve "biçim" şeklinde kavrar. Bu paradigma, iyice sıkılaştıran derisini zaman içerisinde değiştiren *ylan metaforunu* izler. Toplumsal gelişmenin bir sonucu olarak doğal üretim güçlerinin kesintisiz büyümesi koyutlanır ve bu da kural olarak teknik gelişmeye indirgenir; sonra da bu, "kendiliğinden" büyümeyi, şu ya da bu uzunlukta bir gecikmeyle, atıl, bağımlı uğrak, üretim ilişkisi izler. Böylece üretim ilişkisinin üretim güçleriyle uyumlu olduğu çağlara ulaşılır, sonra bu güçler gelişerek "toplumsal kıyafetlerine, yani ilişkiler çerçevesine sığmaz olurlar; bu çerçeve onların daha çok gelişmesi/yayılmaya önünde bir engel haline gelir ve bu durum, toplumsal devrimin eski ilişkilerin yerine güçlerin yeni durumuna uygun yeni ilişkileri geçirerek güçler ile ilişkiler arasında eşgüdüm sağlanmasına kadar sürer (Zizek, 2011).

Sermayenin kendi kendinin sınırını oluşturduğu formülünü bu bakış açısından kavarsak, bu sadece şu anlama gelecektir: Başlangıçta üretim güçlerinin hızla gelişmesini mümkün kılmış olan kapitalist üretim ilişkisi, bir noktada ÇUŞ'lerin daha fazla gelişmelerinin önünde bir engel haline gelmiştir; ÇUŞ'lerin çerçevelerine sığmaz oluşu, yeni bir toplumsal/örgütsel ilişki biçimi talep etmektedir. Talep edilen bu ilişki biçimi ise onları *tarihin yeni öznesi* konumuna getirecektir (bkz. Zizek, 2011).

ÇUŞ'lerin yeni ilişki biçimi, her yeni dönemsel gelişme/yayıma aşamalarında görülen çok çeşitli yönetim doktrinleri temelinde makro ve mikro yönetim pratikleri oluştururlar (bkz. Abrahamson, 1991). Bu doktrinler kavramın paraya çevrilebilir biçimlerinden oluşan bir evreni ortaya çıkarırlar. Bu evrenin kökenlerinin entelektüel olduğu kadar siyasal da olduğuna hiç kuşku yoktur (Giddens, 1999). Deleuze ve Guattari'inde ifade ettiği gibi kavram, "*bir hizmetler ve enformatik mühendislik toplumu*"dur ve her kavramın tarihi üç dönem olarak (*ansiklopedi, pedagoji ve ticari profesyonel eğitim*) ayrt edilir (Holland, 2007). Burada sorun üçüncü dönemdeki tüccar pratikler tarafından esinlenen bu kavramların "*disiplin toplumlari*"nın yerine geçmeye aday olan, yeni "*kontrol toplumlari*"nın yerleşmesi noktasında ekran rolü oynamalarıdır (Mittelart, 1979; Miller vd, 2004).

Bu bağlamda, kavramsal üretim ve politik tepkiler dalgasının bir sonucu olarak yetmişli yıllar, sert (hard) yapılardan yumuşak (soft) yapılara evrilme aşamasında kırılma noktasını oluşturur ve yeni neo-liberal norm, rekabeti de yönetimin en yüksek ve evrensel kuralı haline getirir (bkz. Nye, 2003). Bu aşamadan sonra yeni meşrulaştırıcı alanlar oluşturmada temel olabilecek yumuşak yapının inşası, sürdürülebilir yönetim uygulamaları ve rekabet yoluyla bu uygulamaların yeniden düzenlenmesi devreye girer. Bu kez, Karl Polanyi'nin deyimiyle, "büyük dönüşüm" paket halinde gelir ve pakette hem davranış, hem de bilinç kalıpları bulunur (Polanyi, 2005).

Şirketlerin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal politikalarının yeniden düzenlenmesini içeren bu paketin bazıları ise, bu süreci durdurmadan ayrıştırıp yeniden bir araya getirebilir (Berger ve Hungtinton, 2003; Beck, 2005).

Gerçekte bu büyük dönüşümün temel özelliği, kapitalizmin işleyiş kurallarının bir değişim bağlamında yönetsel gücün uygulanış tarzını ve kuramsal referansları kökten değiştirmeleridir. Tek kelimeyle, “büyük dönüşüm” şirket tutum ve politikalarını kalıcı biçimde yeniden yönlendirme ve bütünleştirme gücüne sahip yeni normatif mantığın genel olarak uygulanmasıyla var olur. Hiç kuşkusuz bu yeni mantıklardan biri Kaynak Tabanlı Kuram’dır (Dierickx ve Cool, 1989; Amit ve Schoemaker, 1993; Barney, 1991; Peteraf, 1993; Rumelt, 1984; Teece vd, 1997; Wernerfelt, 1984, 1995; Lamb, 1984; Teece, Pisano ve Shuen, 1997; Papatya, 2007; Papatya, Papatya 2011b; Conner, 1991) ve yeterince iyi görülmeyen yanı, bu kuramın disipline edici niteliğidir (bkz. Ansoff, 1965; Medkof, 2001). Öyle ki rekabeti üründen maddi olmayan kaynaklara doğru yönelterek yönetime yasal, parasal ve davranışsal kuralların bekçisi rolünü verir; pazar durumları yaratma ve pazar mantığına uyum sağlamış bireyler yaratma hedefini yönetime atfeder. Bu uygulama ve düzeneklerin incelenmesine yönelmeyi ise engeller. Strateji, bu kuramda farklı varlıkları (fiziksel varlıkları-arazi, makine ve teçhizat gibi, finansal varlıkları, yönetme bilgisini (know-how), rutinleri, süreçleri, ürünleri, tanınmışlık özelliklerini-marka, medya tanınmışlığı vs., ideolojiyi, bilgiyi, politik bilgiyi, bilişimi, vs) içeren kaynakları en iyi şekilde kullanabilme başarısını hedefler (bkz. Barney, 1986; Deephouse, 2000; Conner, 1991). Bir örgütün kendine özgü geçmişini yansıtan bu kaynakların ve yeteneklerin çoğu sahip olduğu paydaşların ve çeşitli beklenmedik faktörlerin etkileriyle yapılandırılan ilişkileri içerir. Bu ilişkiler daha çok bilgi ve bilişim özellikle de örtülü bilgi yoluyla geliştirilir. Çünkü örtülü bilgi, bir örgütün savunma ve koruma da başarısız olabildiği ancak temel yeteneklerini oluşturma da son derece önemli bir kaynak olarak görülür. Ancak paradoksal olarak örgütün savunmakta ve korumakta zorlandığı bu kaynak yani bilginin örtülü olması kolayca taklit edilebilme zorluğunu getirerek rekabetçi güç aracına dönüşür. Bu kuram, strateji çalışmalarında örgütsel öğrenmenin, özellikle de stratejik bir kaynak olarak örtülü öğrenmenin değer kazanmasını teşvik eder. Döngüsel süreçleri içerir, her kaynak bir başka kaynağın oluşumunda kaldıraç etkisine sahip olur ve sürdürülebilir rekabetçi üstünlük elde etmede başarı sağlar (Gabriel, 2008; Russo ve Fouts, 1997; Bowman ve Ambrosin, 2003).

Sürdürülebilir rekabetçi üstünlük şirketin değerli ve benzersiz kaynakları sürekli elde bulundurabilme yeteneği olarak görülür ve dolayısıyla bu kuramın oluşumu, “monaterizm” doğmasını benimsemiş yönetimlerin 1970’li yıllarda ortaya koyduğu disipline edici düzeneklerin deneyimlenme sürecinin vardığı yeri temsil eder: 1970’lerin sonundan itibaren ulusötecilik ve ulusötesi üretimin yönetimi, kaynak tabanlı çalışmalarda iyiden iyiye şirketlerin bir tür mükemmeliyet arayışları olarak göze çarpmaya başlar (bkz. Miller ve Shamsie, 1996). Robert Reich’in Ulusların İş (The Work of Nations) adlı eseri ÇUŞ’lerin sahip olduğu yeni taleplere uyumlu olarak

gelişen yeni iş anlayışını ve artık üretim sürecini daha fazla kontrol etme hakkı kazanan yeni işçi profili üzerinedir, burada yeni işçi daha çok bir girişimcidir. 1982’de yayınladıkları etkileyici “en çok satan kitap”ları Mükemmeliyet Arayışı’nda (In search of Excellence) Tom Peters ve Robert Waterman yönetim çalışmalarında “kültür”e çok az değinildiğine işaret ederler. Bu çalışma, en iyi yönetilen şirketlerin, yönetimde şirket kültürüne en büyük önemi verenler olduğunu kanıtlama amacını taşır. Yazarlar, bir İngiliz yönetim analistinden alıntı yaparak “liderin” örgütün yapı ve teknoloji gibi ussal ve somut yönlerini yaratmakla kalmayıp, *sembollerin, ideolojilerin, dilin, inançların, törelerin ve mitlerin* de yaratıcısı olduğunu belirtirler (Peters ve Waterman, 1982). Bu yeni lider tipi artık verimlilik ve sürdürülebilir performans için iş gücünü coşkuyla harekete geçiren sembollerin takımyıldızında bir etki ajanı, mitler ve değerler yaratıcısı olarak bir kahraman rolü üstlenir (Clegg, 1975; Kilman, Saxton ve Serpa, 1985; Peters ve Austin, 1985; Waterman, 1987). İdeal çalışanlar ise bilişsel ve duygusal düşünce yapılarında örgütün -hedeflerini ve değerlerini- kültürünü içselleştirdikleri için çok fazla katı ve sıkı kontrol gerektirmeyenler olarak tanımlanır. Bu yüzden kültür, sadece güçlü değil, aynı zamanda popüler etik bir kavramdır ve çok önemli emik bir yöne sahiptir (Kunda, 2006). Böylece yönetim çalışmalarında maddi olmayan kaynaklara karşı olan bu ilgi iyiden iyiye alevlenir (DePree, 1989; Peters, 1987; Sievers, 1986; Turner, 1990). Bu durumu, bir yönetim analisti olan Stewart Clegg özetlerken alaycı bir sözcük oyunuyla “*kültür ticaret için iyidir*” şeklinde ifade eder (Clegg, 1990; Dirlik, 2012; Kunda, 2006).

Aslında ÇUŞ’lerin bu yeni/yenilenen yayılımacı yönüne karşı eleştirilerde ihmal edilmiş olan şey, tüm tutumlarının ve politikalarının stratejik boyutudur ve bu boyut, fark edilmeden yeni kuramlarla geliştirilmeye çalışılan yapıların akılsallığı içinde var olduğudur. Keza, bu dönemde kaynak tabanlı kuram üzerine aşılı her düzeyde bütünlüğü, suç ortaklığını, inisiyatifi ve yaratıcılığı teşvik etmeyi savunan yönetişim, güven ağları, ekoloji, etik gibi saçak konular “*insan sermayesine yeniden değer belirleme*” ve meşrulaştırma beklentileriyle paralel olarak gelişir (*bkz.* Barney ve Wright ve Ketchen, 2001; Barney ve Turk, 1994; Hoskisson ve Turk, 1990). Ortak değerler -takım ruhu, stratejik niyet, inisiyatif, işbirliği, eşitlik, ahlak, dürüstlük ve güven- bu amaca ulaşmada zorunlu bir araç olarak görünür. Bu açıdan strateji konusunda başat rol oynayan *kaynak tabanlı kuram*, örgütün yumuşak eylemsel yapılarının yeniden düzenlenip işlevselleştirilmesiyle gelişir ve sürdürülebilir rekabettin başka bir deyişle “biyo-politik üretimin” kritik bir unsuru haline gelir. Çünkü Mulgan’ın deyişiyle; “dünya piyasalarını sürükleyen olgular; güven, duygudaşlık, fikirler ve ideolojiler gibi yumuşak şeyler”dir (Mulgan 1995; Morgan, 1993; Nye, 2005). Rekabetin aracı ise artık “ürün/hizmet değil, örgütün içsel ve dışsal donanımı” ve/veya “rekabetçi gücün diyalektiği” ile ortaya çıkan kaynak tabanlı biyo-politik üretimdir.

3. PANDORANIN KUTUSU: KAYNAK TABANLI BİYO-POLİTİK ÜRETİM

ÇUŞ'ler rekabetçi güç diyalektiğinde birçok yönden (örneğin şirket ideolojisi, örgütsel kimlik, örgütsel yapı, politik konum, meşruluk konumları gibi) diğerlerinden ayrıştığı yer, aynı zamanda toplumsal/örgütsel ilişki biçimlerinin ve/veya biyo-politik (ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel arasındaki geleneksel ayrımların giderek bulanıklaşması) alan birlikteliğinin belirleyicisi konumunda yer alır. Bu belirleyicilik, gelecekte nelerin olabileceğini önceden düşünüp, buna göre önlem alma ve bundan dolayı da gelecekte hiçbir şeyin gelip kendisini rahatsız edemeyeceği bir toplumsal beden üretme -içinde yaşanan dünyayı yaratma, insan ilişkilerini düzenleme ve insan doğası üzerinde güç elde etme- şeklinde ortaya çıkar (Hardt ve Negri, 2001; Papatya, 2010a; Power, 1997; Lemke, 2001). Kaynak tabanlı stratejik uygulamalarla ortaya çıkan bu yeni güç biçimini Hardt ve Negri "biyo-politik üretim" olarak tanımlar. Dolayısıyla "*kaynak tabanlı biyo-politik üretim*" ekonomik dönüşümlerle birlikte ortaya çıkan, ÇUŞ'lerin sahip olduğu maddi olmayan varlıklarıyla hem fikirler, imajlar, duygulanımlar ve yaşamlar, hem de kendi içinde iletişim ve işbirliği ağları üretme kapasitelerine işaret eder (Hardt ve Negri, 2004; ayrıca bkz. Hochschild, 2003).

Sektörel varlıktan maddi olmayan varlığa (bilgi, enformasyon, iletişim, ilişkiler veya duygusal ifade gibi) evrilmiş olan bu üretim biçiminde, maddi olmayan varlıklar iki ana biçimde ele alınır: Birinci biçim asıl olarak entelektüel ya da dilsel olarak tanımlanan, sorun çözmeye, sembolik ve analitik görevler ve dilsel ifadeler gibi yetenek/emek türleridir. Bu yetenekler, fikirler, bilgi, semboller, kodlar, metinler, dilsel figürler, imajlar gibi ürünler üretir. İkinci ana biçim ise "duygulanımsal varlık" olarak tanımlanır. Zihinsel olgular olan duyguların aksine, duygulanımlar hem bedene hem de zihne aittir. Hatta neşe ve üzüntü gibi duygulanımlar, organizmanın bütünündeki yaşamın o anki durumunu yansıtır, belirli bir beden haliyle birlikte belirli bir düşünce halini de ifade eder. Dolayısıyla duygulanımsal varlıklar, rahatlık, esenlik, tatmin, heyecan, korku ya da tutku gibi hisleri üreten ya da işleyen yeteneklerdir (bkz. Gergen, 2001, Sara, 2004).

Kaynak tabanlı biyo-politik üretim biçiminin her biri ÇUŞ'lerin -rekabetçi güç, ideoloji ilişkileri- ile ilgili uygulamalarının bir sonucu olarak gelişir (bkz. Therborn, 2008). Foucault bu durumu, "insanların tutumlarının güç aracılığıyla yönetilmesinin usulleriyle gerçekleşen akılsallık biçimlerinin planı" olarak ifade eder (Foucault, 2000). Demek ki, bu anlamda biyo-politik üretim "yönetimsel bir akılsallık" ve insanların tutum ve davranışlarını belli bir çerçevede stratejik kaynaklarla yönetme/yönlendirme etkinliği olmaktadır. Bu yönetme etkinliğinden anlaşılması gereken ise, insana dair her şeyin bilişsel anlamda tanımlanması, yorumlanması, hesaplanması ve bunlara özgü biçimde yeniden "anlamlandırılması" ile tüm eylem ve düşüncelerin baştan aşağı yeniden üretilmesi olacaktır. Bu açıdan ÇUŞ'lere dair biyo-politik üretim, kaynak tabanlı yönetimsel bilinç oluşturma bir yansıması ve giderek yönetimselleştirilmesi anlamında sorgulanır (Foucault, 2000;

Andersén, 2010; Medcof, 2001; Klikauer; 2013; Fiske ve Taylor, 1984). Bu sorgulama, biyo-politik alanın biyolojik, somatik ve bedensel olduğu gerçeğinden yola çıkarak sistemi kimin yönlendirdiği daha doğrusu “bios” un öznesinin kim/ler olduğu sorusunun cevabını ortaya koyar. Kaynak tabanlı biyo-politik üretim, bir “yönetim”e mensup olan ya da olmayan insanların, başka insanların tutumlarını yönlendirmeye, yani yönetmeye yönelik bu etkinliğinin çeşitli biçimlerini belirtebilmek için özellikle kurgulanır ve başkaları üzerinden uygulanan tahakküm teknikleri ile kendilik teknikleri arasındaki buluşmayı ifade eder (bkz. Bernauer, 2005). Aynı zamanda örgütün içsel ve dışsal stratejik iletişim ağlarıyla ürettiği gücün bir göstergesi olarak, çeşitli ideolojik seslenme yetenekleri bir otorite olarak konuşur, ama dahası öznellikler yaratır; onları ilişkiye sokar ve onlara hükmeder. Dil, sadece insanları gücün hizmetine sokarak değil, fiilen onları kendi işlevlerine tabi kılarak imgesel ve simgesel biyo-politik doku içerisinde birleştirir (bkz. Hardt ve Negri, 2000; Agamben, 2001). Bu ifade, kaynak tabanlı kuramın dördüncü temel önermesinin*, Slovaç Zizek’e özgü dik, cepheden bir bakışla asla görülemeyecek yepyeni düşünce katmanları serecek şekilde okunmasıyla netleşir (bkz. Zizek, 2008): “ÇUŞ’ler ancak kendilerine özgü ‘yaşam alanlarını oluşturdukları ve yaşam alanlarına uygun kültürleri/zihniyetleri biçimlendirdikleri sürece kalıcı başarı elde edebileceklerdir” önermesi oluşur. Başka bir deyişle, ÇUŞ’lerin biyo-politik üretimi rekabetçi güç elde etmede ve sürdürmede kritik önem içerir. Barnett ve Muller’in deyişiyle “geleceği sömürgeleştirmek” için tasarlanan ÇUŞ’lerin sınırları ekonomik rant sağlama/ulusal olanları yok etme yönündeki birliktelikleri -stratejik kaynakları biyo-politik alanların inşa edilmesinde birlikte kullanmaları- bir tür “özgür ortaklık/mutualist yaşam biçimi” olarak görülür (bkz. Dahan, 2005; Arıboğan, 1996).

Kaynak tabanlı biyo-politik üretim ile yerel rakipleri/zihniyetleri mücadele araçlarından yoksun bırakma ve bu mücadeleden vazgeçmeye zorlayıcı stratejiler üretme amaçlanır. Bu birliktelikte çevre, strateji, yapı ve süreçler arasındaki mevcut uyum daha da güçlendirilerek biyo-politik üretimin gerçekleştirilme koşulları sağlanır. (Harzing, 1999; ayrıca bkz. Astley, 1984; Borys, Jemison, 1989; Miles ve Snow, 1986; Thorelli, 1986; Wasko ve Erickson, 2008) Çünkü bu yaşam biçimi, biyo-politik dünyanın temel bağlantılı dokusunu kurar (Hardt ve Negri, 2001) ve biyo-politik üretim alanlarının oluşturulmasında bir tür gereklilik savunusu çerçevesinde (bkz. Williams, 2007) karşılıklı bağımlılık ilişkiler ağının yeniden üretilmesi ve meşrulaştırma yollarının açılması anlamına gelir. Böylece ÇUŞ’lerin kaynak tabanlı biyo-politik üretimle elde ettikleri rekabetçi güç, ekonomik, sosyo-politik, ideolojik ve psikolojik koordinatlar dörtlüsü içinde yer alarak “sistem”e dönüşür. Böhm ve Sorenson bu durumu “örgütlenmiş rekabet”in küreselleşmesi olarak ifade eder (Böhm ve Sørensen, 2003).

* Diğer işletmelerin önceden tahmin edemeyeceği şekilde uyguladıkları ve geliştirdikleri stratejilerle değerli kaynakları kullanmayı sürdürebilen işletmeler kalıcı/sürdürülebilir rantlar kazanabilirler (Papatya, 2007; ayrıca bkz. Peteraf, 1993).

Kaynak tabanlı biyo-politik üretim üzerinden ete-kemiğe bürünen rekabetçi güç Deleuze ve Guattari'ye (Deleuze ve Guattari, 1988) göre çok örgütlü imparatorluğun içinde *yerleşik* ve aslında kaynak tabanlı biyo-güçlerin çok yönlü genişlemesinde “*gerekli*” olandır (Hardt ve Negri, 2000). Bu, sınırları çizilmiş bir olay olarak rekabetin -rekabet, sizi meşgul eden ya da devreden çıkaran hangi sınırlarda bir girişim olarak tasarlanmış olduğunuzdur- sorusuna işaret eder ve böylece hiç rekabetin olmadığı ütopyik imgelerinde sonu gelir. Bu koşullar altında, kaynak tabanlı biyo-politik üretim üzerinden rekabet, terör üzerinden, ilaç üzerinden ve günlük hayatın sekürütizasyonu ve mevcut gözetim kültürü paranoyasını yapılandırarak, bireysel ve sivil özgürlükler üzerinden sürekli her yerde oynanan düzenleyici ilke haline gelir (Böhm ve Sorenson, 2003; Papatya, 2010b). İronik olarak barış, özgürlük, insan hakları ve refah şeklinde dile getirilen “(*piyasa*) *demokrasi*”, sıklıkla savaş karşıtı gösteriler ve barış için mücadele sloganlarıyla bütünleşir. Bu yüzden düşman/rakip her yerde ve herkeştir. “Topyekûn rekabet” toplumsalın içinde toplumsala karşı sivil bir biyo-politik rekabet gerçeğidir (Böhm, 2002). Keza bu “topyekûn rekabet” toplumda daha çok inceden inceye dağıtılır, yani, tüm benliklerinde ve zihinlerinde yer eder. Afrikalı aktivist Steven Biko'nun ifade ettiği gibi, “egemen gücün elindeki en güçlü silah, baskı altındakilerin zihninde” yer alır (Biko 1989). Bu açıkça, toplumsal düzeni oluşturan kategorilerin içselleştirilmesi ve meşrulaştırılması yoluyla hâkimiyeti sürdüren “sembolik şiddetin” (Bourdieu 1998; 2001) hem bireyler, hem de toplumlar tarafından özümsemesi; başka bir deyişle, farkında olmadan *egemen rızanın üretimi* anlamına gelir (Bourgeois 2001). Bu bağlamda, kaynak tabanlı biyo-politik üretim, özgürlüğe karşı ya da özgürlüğe rağmen yönetmek değil, özgürlük aracılığıyla yönetmektir; yani, bazı normlara kendiliğinden uyum sağlamaları için bireylere bırakılan özgürlük alanı üzerinde fiili olarak etkide bulunmaktır (Hardt ve Negri, 2000). Tıpkı Orwell, 1984'te söylediği gibi, “*özgürlük artık bir tür köleliktir*” (bkz. Orwell, 2012; Papatya, 2013a).

Bu geniş anlamda biyo-politik üretimin kaynak tabanlı yönetimsellik anlayışı “*rızanın üretilmesi*”nde yer alır (bkz. Edward ve Chomsky, 2006; Medcof, 2001). Başka bir deyişle kaynak tabanlı biyo-politik üretim, ortodoks felsefe ya da ideoloji olarak anlaşılır (Prasad ve Prasad, 2003). Böyle bir yönetim analitiği, öznelerin özgürlüğünün, güç ilişkilerinin ve tahakküm biçimlerinin dışında bulunduğu fikrini tartışmaya açar.

Biyo-politik üretim rekabetçi gücü oluşturmanın stratejik bir mekanizması olarak, bir yandan gücün kaynak tabanlı yönetim şeklini ifade ederken, öbür yandan da kaynak tabanlı gücün söylem üzerinden dönüştürücü kapasitesine göndermede bulunur. Biyo-politik üretimde kaynak tabanlı gücün temel dinamiği nesneleştirerek özneleştirmek, dışarıdan-içeriye değil, içeriden-dışarıya doğru yayılmadır. Burada söz konusu olan sadece -Frankfurt Okulu'nun gözde temasını kullanırsak- bir “*şeyleştirme*” mekanizmasının çok daha ötesidir (bkz. Bewes, 2008). Ulusal sınırlardaki aydınlardan basına, bürokrasiden siyasi partilere kadar her kesimde etkisini hissettiren bir zihinsel durum ve onunla bağlantılı bir felsefi ve siyasi söylemin belirleyiciliğini üstlenen zihniyet üretim kodlamaları ve/veya kodlamaları çözme olarak kendini

gösterir (Giddens, 1999; Goodchild, 2005). Bu zihinsel durum, toplumsal antagonizmaların ulusal olanın kurucusu olduklarını kabul etme biçimindeki bir körlüğe denk düşerek, küresel olanın savunuculuğuna evrilir. Bu aynı zamanda düşüncenin/bilimsel yetke gücünün, hepsi kendi arasında anlaşmış görünen sözde alanında uzman insanların elinde bulunmasıdır. Uzlaşma genellikle doğruluğun göstergesidir. Bu durum, açıkça tutucu ve bir o kadar da insanlığın tüm kazanımlarını yok etmeyi savunan bir düşünceyi katıksız mantıkla giydiren bir ideolojinin yükselişi ve gelecek arayışları olarak okunur (Bourdieu, 2002; Mandel, 2008).

Eski ABD Çalışma Bakanı Robert Reich'in bu konuda söyledikleri yazılanları doğrulayıcı niteliktedir (Reich, 1991):

"...ulusal ekonomi fikri anlamını yitiriyor. Gelecekte, ne ulusal ürünler ya da teknolojiler, ne de ulusal şirketler ya da ulusal endüstriler olacak. En azından artık bizim anladığımız anlamda ulusal ekonomiler olmayacak."

Açıkça burada vurgulanmak istenen "ulus devlet" küçültülmeli, özelleştirme ve küreselleştirme dalgası hızlandırılmalıdır (bkz. Cooper, 2005). Bu noktada kaynak tabanlı biyo-politik üretim sadece ÇUŞ'leri yönetenlerin eylemlerini yapılandırmaya ve örgütlemeye yönelmekle kalmayıp, aynı zamanda yönetilenlerin de tutumlarını yapılandırıp örgütlediğine gönderme yapar. Böylece, az gelişmiş/gelişmekte olan ülke ekonomileri üzerinde kurulan çok uluslu tekelleşme gruplarının meşruiyet kazanması ve güçlenmesi kolaylaşır. Ulus devletlerin stratejik kaynakları üzerinde kurdukları denetim, üretim, para sistemi çerçevesi gittikçe genişleyerek ivme kazanır (bkz. Magdoff, 1997).

Biyo-politik üretimin evrensel çekim gücü, ÇUŞ ideolojisinin sihirli değneği altında, demokratik pazar yerinin kendi kendine yaymasıyla bir bütünlük oluşturur. Böylece biyo-politikalar sosyal bedeni kendi nesnesi olarak kabul eder ve şirket düşüncesine/ideolojisine uygun "*dünya vatandaşları*" yaratır. Bu anlamda kaynak tabanlı biyo-politik üretim bir tür *sosyal kontrol mekanizması* olarak karşı etkileşimli bir süreçte kendini yeniden üreterek (Schinkel, 2010; bkz. Schinkel, 2010; Rose, 2001; Papatya, 2013b), sınırları çizilmemiş *biyo-politik rekabetçi* gücün sürdürülebilirliğini sağlar.

SONUÇ

ÇUŞ'lerin yayılma ve yeni pazarlar oluşturma fikri dikkate alındığında kaynak tabanlı biyo-politik üretim "bütünüyle güdümlü toplum", "kültürel parçalanma/zihniyet körelmesi" fikrini ortaya koyar. Kaynak tabanlı biyo-politik üretim kavramı Kierkegaard'ın "özgürlüğün olanağı" -tüm sonlu amaçları tüketen ve bunların atlaticılığını keşfeden bir ruh hali- olarak tanımladığı endişe kavramıyla kesişir. (bkz. Kierkegaard, 2004; Papatya, 2010) Kaynak tabanlı biyo-politik üretimde özgürlük ve kölelik, zafer ve yenilgi eşzamanlıdır. Üretim alanlarının kapitalizmde belirli mekânlardan

koparıldığı bir süreç olan yersiz-yurtsuzlaştırma, emeğin pazarlık konumu tedricen zayıflatan ve denetim sistemlerini merkezileştirip genişleten, aynı zamanda bir bölgeselleştirme sürecidir. Yereli küresele uydurma, farklı kültürleri işlemez hale getirme, üretimin ve tüketimin gereklilikleriyle uyum içinde olmasını sağlama şeklinde, ÇUŞ'lerin işlemlerine karşı daha fazla duyarlı olan üreticiler ve tüketiciler yaratmak için öznellikleri ulusal sınırlar boyunca yeniden inşa ederek hakları, sınırları ve kültürleri kendi çıkarlarına alet etme şeklidir.

Bu anlamda Hardt ve Negri'ye göre biyo-politik üretim aynı ölçüde şeyleştirici ve şeyleşmeden arındırıcıdır; kaynaklar malların üretiminden çok değerlerin üretimine aktarıldıkça, manevi olan maddi olandan giderek daha az ayrılabilir hale gelmektedir (Hardt ve Negri, 2001). ÇUŞ'lerin yayılma politikalarının ortaya çıkışıyla ve olanağın hayaletinin ontolojiyi yavaş yavaş yerinden etmesiyle birlikte endişe genellenmiş bir bilinç durumu ve toplumun manevi gerçeğinin başlıca ifadesi haline gelir. Naomi Klein, "kolektif bilinç" olarak belirttiği bu "cezbedici plastiklik"liğin arkasındaki gerçeğin bir biyo-politik üretim etmenler karmaşası olduğunu gösterir; bu etmenler ÇUŞ'lerin kısıtlayıcı pratiklerini, hükümetler ile iş çevreleri arasındaki manevraları, yeni pazarlar yaratma, en düşük işgücü maliyetinin peşinden koşma (Güney Çin Denizi ve Pasifik Okyanusu: Tayvan, Kore ve Japonya'dan Edonezya, Çin, Tayland ve Filipinler'e kadar) ve diğer meşrulaştırma projelerinin altyapısını kapsar. ÇUŞ'lerin bu meşrulaştırma hareketlerinin temelinde, markalarının kimliklerini giderek daha da yüceltilmiş terimlerle yaratmaları mümkün hale gelir. Stratejik yeteneklerin oluşturulmasında yaygın üretim tarzı olan "*dış kaynak kullanımı (out-sourcing)*", pazarlama ile üretim arasında ya da "manevi" ile "maddi" dünya arasında bir güvenlik kordonu kurar, öyle ki ÇUŞ'ler artık sattıkları ürünlerin üretilmesinden sorumlu değildirler. ÇUŞ'in yaptığı iş biyo-politik üretim sürecinde "*saf fetişizm*" işi, başka bir deyişle soyutlamanın sistematik bir biçimde üretimi ve böylece toplumun kendisinin daha da mistikleştirilmesidir (bkz. Klein, 2002; Bewes, 2002).

Bu mistikleştirme, yaşamı hesaplanabilir ve ekonomik anlamda üretken kılınabilir biçimlerde, yeniden yapılandırmaya dönük mekanizmalar şeklinde devreye sokarak yeni bir *biyo-politik yönetim* yapısını da egemen kılar. Ancak kaynak tabanlı biyo-politik üretim yaşamı kontrol etme üzerine değil, yaşamı üretken kılma üzerine temellenir. Böylece bir arada olma ve birlikte hareket etme akılsallığı oluşur. Katma değeri yüksek kavramlar ve bu kavramlara özgü seslenme yetenekleriyle ÇUŞ'lerin "meşrulaştırma girişimi" "*toplumsallık*" sorunsalına indirgenir. Üretici biyo-güç olan ÇUŞ'ler için "toplumsal" terimi, insani bağ türü olarak rekabet üzerinden temellenen bir toplum biçimine gönderme yapar. "Toplumsal"ın anlamı kimi zaman politik eylemin inşa ettiği bir gerçekliğe, kimi zaman da kusursuz rekabet sisteminin toplumsal yararlarına duyulan inançla hareket eder. Bu açıdan toplumsallık anlayışı çok kapsayıcıdır ve kültür politikasını, eğitimi ve bilimsel politikayı da kapsar, bu toplumsal çerçeveleme politikasının parçası olarak iş etiği, şirket yönetimi, sosyal pazarlama/sorumluluk, yeşil politikalar, sürdürülebilir çevre, küreselleşme, şirket vatandaşlığı, düzenleme,

özelleştirme politikaları, sorumlu pazarlama ve sosyal raporlama gibi yönetsel uygulamalarla görünür hale gelir (*ayrıca bkz.* Schugurensky, 2007; Papatya, Papatya, 2011a; Boddewyn, 1993; Dahan, 2005). Ancak bu yapıda yaşamın üretken kılınması biyo-politik üretimin sorunsalıdır ve ÇUŞ'leri bireylerin üretici güçlerini artırma ve bireyler arasındaki üretici ilişkileri güçlü ve diri tutmaya zorlar. Bu nedenle, böyle bir gücün varlığı bireylerin özgürlüklerinin genişletilmesi ve kendi aralarındaki üretici ilişkilerin yoğunluk kazanmasına bağlıdır. Ne var ki bireylerin özgürlüklerinin genişlemesi, gücü var eden ilişki biçimlerinin normalsal kabulüne dayalı olarak, söylemsel pratikler çerçevesinde yeniden yorumlanır. Özgürlük böylece ÇUŞ'lerin gücünü sınırlandıran bir şey olmaktan çok, onu güçlendiren bir yapı haline gelir. Bunun en önemli etkisi, biyo-politik üretimin yaşamı hesaplanabilir kılmaya dönük projesidir. Böylece yaşam içerisinde hesaplanabilir pazar ilişkilerine bağlı olarak gerçekleşen yapıların çokluğu ile doğru orantılı olarak ÇUŞ'lerin egemenliği pekişir ve yeni sömürgecilik alanlarının keşfi kolaylaşır. Her yeni biyo-politik alan ÇUŞ'lerin rekabetçi gücün diyalektiğiyle elde ettiği yeni pazarlar ve/veya varolan pazarların sürdürülebilirliği olarak kendini gösterir. Ayrıca, yerel üretim sistemleri küresel ölçekli ÇUŞ'lerin üretim devreleriyle tümleşik hale geldiği oranda, yerel ve küresel mantığı birikim birleşme/bütünleşme eğilimi gösterir ve rekabet bir üst seviyeden sürer.

Kaynak tabanlı biyo-politik üretimle uluslara üstünlük kuran ÇUŞ'lerin rekabetçi gücü ulus devletlerin ekonomiyi içeriden denetleme gücünü daraltarak, ekonomik düzenin küresel olarak denetlenmesi (savunulması) ilkesini esas hale getirir. Bu akılsallıkta pazar doğal bir yasanın ontolojik gerçekliğinden farklı bir şey değildir ve bireylerin için doğalarını gerçekleştirme projesi ve bireylerarası üretici ilişkilerin pazar ilişkilerine dönüştürülmesi, Marks'ın ifadesiyle "*katı olan her şeyin buharlaşması*"; yani insanın ve insana ait olan değerlerin metalaştırılması, sistemin kendisinin "*pazarlama*" olarak başkalaşıma uğramasıdır.

Hiç kuşkusuz, burada sistemin adını ister "*kapitalizm*", ister "*neo-liberalizm*" isterse de "*pazarlama*" olarak adlandıralım, sonuçta söz konusu olan ÇUŞ'lerin çerçevelediği fanatizminin acımasız mantığıdır. Dolayısıyla bu mücadelede ulus devletlerin gerçek görevi, ülke ekonomisini güçlendirecek üretim biçimlerini ÇUŞ'lere ilişkin kârlılık hesaplarından, özel mülkiyet ve meta üretiminden kurtarmak ve bu gereksinimleri rasyonel bir biçimde devasa israflar ve kayıplar olmaksızın karşılayacak çözümler üretmek ve uygulamak olacaktır. ÇUŞ'lerin kaynak tabanlı biyo-politik üretimleri karşısında bir kez bu koşullar sağlanınca bilinçli ve demokratik planlama, hem ulus devletin yok olmasını hem de "meta çıkışının" insanı ve insana ait tüm değerleri tehdit etmemesini sağlayacaktır. Çünkü insanlığın, ulusal bütünlüğün ve birliğin geleceğini tehlikeye atan, "kendi içinde" bilim ve çağdaş teknoloji değil, onların kapitalistçe örgütlenmesi ve uygulanmasıdır. Başka bir deyişle, ÇUŞ'lerin kaynak tabanlı biyo-politik üretimidir. Öyleyse ekonomide artık, "şirket kârlılığı" değil, "kamu" öncelikli hesaplamalarının belirlediği sektörlerin ön plana çıkarılması, uluslar arası ilişkileri belirleyen ilkelerin hukuksal zemine -genel, soyut, süreklilik

gösteren ve aklın ürünü olan bir hukuk dizgesine- oturtulması, “*kaynak milliyetçiliği*”nin desteklenmesi ve “*Cumhuriyet Demokrasisi*”nin gereği açıkça ortadadır (bkz. Bremmer, 2010; Hobsbawm, 2010; Papatya, 2010).

Bu bağlamda, ÇUŞ’lerin kaynak tabanlı biyo-politik üretim stratejileri karşısında ulus devletlerin mücadelesi, ülkedeki milli birliğin, bütünlüğün sağlayıcısı olarak, karşı-koyucu topyekûn ulusal zihniyet kodlamalarının yeniden örgütlenmesi ile mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

1. ABRAHAMSON, E. 1991. “Managerial Fads and Fashions: The Diffusion and Rejection of Innovations.” *Academy of Management Review*, 16, 3: 586-612.
2. ABRAHAMSON, E. 1996. “Management Fashion.” *Academy of Management Review*, 21, 1: 254-285.
3. ABRAHAMSON, E., Fairchild, G. 1999. “Management Fashion: Lifecycles, Triggers, and Collective Learning Processes.” *Administrative Science Quarterly*, 44: 708-740.
4. ACKOFF, R.L. 1981. *Creating the Corporate Future*. New York: Wiley.
5. AGAMBEN, G. 2001. *Kutsal İnsan: Egemen İktidar ve Çıplak Hayat* [çev. Heler, D., Türkmen, İ.]. İstanbul: Ayrıntı Ya.
6. AMIT, R.H, Schoemaker, P. J. H. 1993. “Strategic Assets and Organizational Rent.” *Strategic Management Journal*, 14 (1): 33-46.
7. ANDERSÉN, J. 2010. “Resource-based Competitiveness: Managerial Implications of The Resource-Based View.” *Strategic Direction*, 26 5: 3-5.
8. ANDERSON, S., Cavanagh, J. 2000. *Top 200: The Rise of Corporate Global Power*. <http://www.corpwatch.org/article.php?id=377>, erişim tarihi: 02.06.20103.
9. ANSOFF, I. 1965. *Corporate Strategy*. New York: McGraw-Hill, Penrose.
10. ARIBOĞAN, D.Ü. 1996. *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri*. İstanbul: Der Ya.
11. ARNOVE, R. F., Torres, C. A. [ed.] 2007. *Comperative Education: The Dialectic of The Global and The Local*. Maryland, USA: Rowman & Littlefield Publication.
12. BAKAN, J. 2007. *Şirket: Kâr ve Güç Peşindeki Patolojik Kurum* [çev. Ögdül, R. G.]. İstanbul: Ayrıntı Ya.
13. BAKHTIN, M. 2001. *Karnavaldan Romana: Edebiyat Teorisinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar* [çev. Soydemir, C.]. İstanbul: B. 1, Ayrıntı Ya.

14. BARNET, R. J., Müller, R. E. 1976. *Global Reach: The Power of the Multinational Corporations*. New York: Touchstone.
15. BARNEY, J. B, Turk, T. A. [ed.] 1994. *Superior Performance from Implementing Merger and Acquisition Strategies: A Resource-based Analysis*. London: MacMillan Pres.
16. BARNEY, J. B. 1986. "Organizational Culture: Can it be A Source of Sustained Competitive Advantage?." *Academy of Management Review*, 11: 656-665.
17. BARNEY, J. B. 1991. "Firm Resources and Sustained Competitive Advantage." *Journal of Management*, 17 (1): 99-120.
18. BARNEY, J. B., Wright, M., Ketchen Jr., D. J. 2001. "The Resource-based View of the Firm: Ten Years After 1991." *Journal of Management*, 27: 625-641.
19. BECK, U. 2005. *Siyasallığın İcadı* [çev. Ünler, N.]. İstanbul: B. 2, İletişim Ya.
20. BERGER, P. L, Huntington, S. P. 2003. *Bir Küre Bin Bir Küreselleşme* [çev. Ortaç, A.]. İstanbul: Kitapyeynevi No. 26/9.
21. BERNAUER, J. W. 2005. *Foucault'nun Özgürlük Serüveni* [çev. Türkmen, İ.]. İstanbul: Ayrıntı Ya.
22. BIKO, S. 1989. *I Write What I Like: A Selection of Writings*. Oxford: Heinemann International Literature and Textbooks.
23. BODDEWYN, J. [ed.] 1993. *Political Resources and Markets in International Business: Beyond Porter's Generic Strategies*. Greenwich, CT: JAI.
24. BOURDIEU, P. 1998. *Acts of Resistance: Against the New Myths of our Time*. Cambridge: Polity Press.
25. BOURDIEU, P. 2006. *Karşı Ateşler* [çev. Yücel, H.]. İstanbul: YKY Ya. No. 2292/144.
26. BOURGOIS, P. 2001. "The Power of Violence in War and Peace: Post-Cold War Lessons from El Salvador." *Ethnography*, 2 (1): 5-34.
27. BOWMAN, C., Ambrosin V. 2003. "How the Resource-based and the Dynamic Capability Views of the Firm Inform Corporate-level Strategy." *British Journal of Management*, 14: 289-303.
28. BOHM, S. G. 2002. "Movements of Theory and Practice." *Ephemera: Critical Dialogues on Organization*, 2 (4): 328-351.
29. BÖHM, S. G., Sørensen, B. M. 2003. "Warganization: Towards a New Political Violence." *Organization Analysis Informing Social and Global Development*, Pamphlet Prepared for A 4 July event at The Nineteenth EGOS Colloquium, Copenhagen, Denmark.

30. BREMMER, I. 2010. *The End of The Free Market: Who Wins The War Between States and Corporation*, USA: Penguin Group
31. CLEGG, S. R. 1975. *Power, Myth and domination*. London: Routledge.
32. CLEGG, S. R. 1990. *Modern Organizations: Organization Studies in the Postmodern World*. London: Sage Pub. Inc.
33. CONNER, K. R. 1991. "A Historical Comparison of Resource-Based Theory and Five Schools Of Thought Within Industrial Organization Economics: Do We have A New Theory of The Firm?." *Journal of Management*, 17: 121-154.
34. COOPER, R. (2005). *Ulus Devletin Çöküşü 21. Yüzyılda Düzen ve Kaos* [çev.Berrin Karahan], İstanbul: Güncel Ya.
35. Dahan, N. 2005. "A Contribution to the Conceptualization of Political Resources Utilized in Corporate Political Action." *Journal of Public Affairs*, 5/1: 43-54.
36. DAHAN, N. 2005. "Can There be A Resource-Based View of Politics?." *International Studies of Management & Organisation*, 35/2: 8-27.
37. DEEPHOUSE, D. L. 2000. "Media Reputation as a Strategic Resource: An Integration of Mass Communication and Resource-Based Theories." *Journal of Management*, 26/6: 1091-1112.
38. DELEUZE, G., Guattari, F. 1988. *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia II*. London: Athlone Press.
39. DEPREE, M. 1989. *Leadership is An Art*. New York: Doubleday.
40. DIERICKX, I., Cool, K. 1989. "Asset Stock Accumulation and Sustainability of Competitive Advantage." *Management Science*, 35: 1504-1511.
41. DİRLİK, A. 2012. *Küreselleşmenin Sonu mu?* [çev. Kovacı, İ, Batmaz, V.]. İstanbul: Ayrıntı Ya. No. 674/243.
42. FISKE, S. T., Taylor, S. E. 1984. *Social Cognition*. Reading, MA: Addison-Wesley.
43. FOUCAULT, M. 2000. *Özne ve İktidar: Seçme Yazılar 2* [çev. Ergüden, I., Akinbay, O.]. İstanbul: Ayrıntı Ya.
44. FOUCAULT, M. 2007. *İktidarın Gözü: Seçme Yazılar 4* [çev. Ergüden, I.]. İstanbul: Ayrıntı Ya.
45. FOURIER, C. 1995. *Geleceğin Aşk Dünyasından* [çev. Özügül, O.]. İstanbul: Pencere Ya.
46. GABRIEL, Y. 2008. *Organizing Words*. New York: Oxford University Press.
47. GAVENTA, J. 1980. *Power and Powerlessness: Quiescence and Rebellion in an Appalachian Valley*. Oxford: Clarendon Pres.

48. GAVENTA, J. 2006. "Finding the Spaces for Chance: A Power Analysis." *IDS Bulletin*, 37, 6 (November): 23-33.
49. GERGEN, K. J. 2001. *Social Construction in Context*. Sage Publications: London.
50. GIDDENS, A. 1999. *Toplumun Kuruluşu* [çev. Özel, H.]. Ankara: Bilim ve Sanat Ya.
51. Goodchild, P. 2005. *Deleuze & Guattari* [çev. Ögdül, R. G.]. İstanbul: Ayrıntı Ya. No. 466/206.
52. HARDT, M., Negri, A. 2004. *Çokluk* [çev. Yıldırım, B.]. İstanbul: Ayrıntı Ya. No. 442/17.
53. HARDT, M., Negri, A. 2001. *İmparatorluk* [çev. Yılmaz, A.]. İstanbul: Ayrıntı Ya. No. 337/6.
54. HART, J. 1976. "Three Approaches to The Measurement of Power in International Relations." *International Organization*, 30, 02 (Spring): 289-305.
55. HARZING, A.W. 1999. "An Empirical Test and Extension of the Barlett and Groshal Typology of Multinational Companies." *Journal of International Business Studies*, 31/1: 101-120.
56. HERMAN, E. S., Noam, C. 2006. *Rızanın İmalatı* [çev. Abadoğlu, E.]. İstanbul: Aram Ya. No. 116.
57. HOCHSCHILD, A. R. 2003. *Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*. Berkeley: University of California Press.
58. HOLLAND, E. W. 2007. *Deleuze ve Guattari'nin Anti-Oedipus'u* [çev. Utku, A., Erkan, M.]. İstanbul: Otonom Ya. No. 15/7.
59. HOLSTI, K.J. 1995. *International Politics: A Framework for Analysis*. Englewood Cliffs, N.J Prentice-Hall.
60. HOBSBAWM E. J. 2010. *Milletler ve Milliyetçilik* [çev. Akınhay, O.]. İstanbul: Ayrıntı Ya.
61. HOSKISSON, R. E., Turk, T. A. 1990. "Corporate Restructuring: Governance and Control Limits of the Internal Capital Market." *Academy of Management Review*, 15: 459-477
62. KIERKEGAARD, S. 2004. *Kaygı Kavramı* [çev. Taşdelen, V.]. İstanbul: B. 1, *Hece Ya. İnceleme Dizisi*.
63. KILMAN, R. H., Saxton, M. J., Serpa, R. 1985. *Gaining Control of The Corporate Culture*. San Francisco: Jossey-Bass.
64. KLEIN, N. 2002. *NoLogo* [çev. Uysal, N.]. Ankara: Bilgi Ya.

65. KLIKAUER, T. 2013. "What is Managerialism?" *Critical Sociology*, 1 (November): 1-17.
66. KRIGER, J. [ed.] 1993. *The Oxford Companion to Politics of the World*. Oxford: Oxford University Press.
67. KUNDA, G. 2006. *Engineering Culture. Revised Edition*, Philadelphia: Temple University Pres.
68. LAMB, R [ed.] 1984. *Competitive Strategic Management*. New Jersey: Prentice Hall: Englewood Cliffs.
69. LEMKE, T. 2001. "The Birth of Bio-politics": Michel Foucault's lecture at The College de France on Neo-liberal Governmentality." *Economy and Society*, 30 (2):190-207.
70. LUKES, S. 2005. *Power: A Radical View.*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
71. MAGDOFF, H. 1997. *Emperyalizm Çağı, ABD'nin Dış Politikasının Ekonomik Temelleri* [çev. Doğan Şafak], İstanbul: Sosyalist Ya.
72. MARX, K. 2000. *Kapital* [çev. Bilgi, A.]. C. 3, Ankara: Sol Ya.
73. MATTELART, A. (1979). *Multinational Corporations and The Control Of Culture: The Ideological Apparatuses of Imperialism*. Atlantic Highlands, New Jersey: Humanities Pres.
74. MANDEL, E. 2008. *Geç Kapitalizm* [çev. Badem, C.]. İstanbul: Versus Ya. No. 60.
75. MEDCOF, J. W. 2001. "Resource-based Strategy and Managerial Power in Networks of Internationally Dispersed Technology Units." *Strategic Management Journal*, 22, 11: 999-1012.
76. MERYDYTH, D., Minson, J. [ed] 2001. *Citizenship and Cultural Policy*. London: Sage.
77. MILLER, D., Shamsie J. 1996. "Resource-based View of Firm in Two Environments: The Hollywood Film Studios From 1936 to 1965." *Academy of Management*, 39/3: 519-543.
78. MILLER, T. vd 2005. *Global Hollywood 2*. London: British Film Institute.
79. MINTZBERG, H. 1983. *Power in and Around Organizations*. Englewood Cliffs, New Jersey: PrenticeHall,
80. MORGAN, G. 1993. *Imaginization: The Art of Creative Management*. London: Sage.
81. MULGAN, G. 1995. *Antipolitik Çağda Politika* [çev. Yılmaz, A.]. İstanbul: Ayrıntı Ya.
82. Nye, J. S. Jr. 2003. *Amerikan Gücünün Paradoksu* [çev. Koca, G.]. İstanbul: Literatür Ya. No. 99.

83. OLIGA, J. C. 1996. Power, Ideology, Control Contemporary Systems Thinking. New York and London: Plenum Press.
84. OLLMAN, B. 2011. Diyalektiğin Dansı [çev. Saraçoğlu, C.]. İstanbul: Yordam Ya.
85. ORWELL, G. 2012. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört [çev. Üster, C.]. İstanbul: B. 32, Can Ya.
86. ÖZDEMİR, H. 2008. "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme." Ankara Üniv. SBF Dergisi, 63, 3: 113-144.
87. PAPATYA, N. 2007. Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Sağlamada Stratejik Yönetim ve Pazarlama Odağı: Kaynak Tabanlı Görüş. Ankara: B. 2, Asil Ya.
88. PAPATYA, N. 2010a. "Kapitalizmin Yeni/Yenilenen Akıl Oyunları: Küresel Şirketlerin Etiksel Ütopyaları." Mülkiye Dergisi, XXXIV (Güz): 301-327.
89. PAPATYA, N. 2010b. "Korku Pazarlaması: İronik ve Eleştirel Bir Katkı." Pazarlama ve İletişim Dergisi-Pİ, (Kış/1): 1-17.
90. PAPATYA, N. 2013a. "Güç ve Otorite Şemsiyesi Altında Hangi Kadın Girişimci?: Bilgikuramsal Kaygılar Üzerinden Özgürlük Seslenişleri." [ed.] Kaygın, E., Güven, B. Kadın Girişimcilik. İstanbul: VeriTasakademi Ya.: 79-91.
91. PAPATYA, N. 2013b. "Cultural Icons of Global Marketing Ideology: Shopping Centers -A Critical Approach." American International Journal of Contemporary Research, 3, 10 (October): 121-133.
92. PAPATYA, N., Papatya, G. 2011a. "Üniversitelerde Bilimsel ve Yaratıcı Kültür Nasıl Oluşturulur? Kaynak Tabanlı Bir Model Önerisi ve Uygulama Koşulları." 27-29 Mayıs İstanbul 2011 Uluslararası Yüksek Eğitim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011), 2/XI: 1548-1559.
93. PAPATYA, N., Papatya, G. 2011b. The New Reality of Competing: Strategic Marketing Intelligence and the Assessment of the Business Transformational Model Proposition", American Journal of Economics and Business Administration, Volume 3, Issue 3:479-489.
94. PERELMAN, M. 2000. The Invention of Capitalism: Classical Political Economy and the Secret History of Primitive Accumulation. London: Duke University Pres.
95. PETERAF, M. A. 1993. "The Cornerstones of Competitive Advantage: A Resource-based View." Strategic Management Journal, 14 (3): 179-191.
96. PETERS, T. 1987. Thriving on Chaos. San Francisco: Knopf
97. PETERS, T., Austin, N. 1985. A Passion of Excellence. New York: Random House.

98. POWER, M. 1997. *The Audit Society*. Oxford: Oxford University Press.
99. PRASAD, A. [ed.] 2003. *Postcolonial Theory and Organizational Analysis: A Critical Engagement*. New York: Palgrave Macmillan.
100. PRETTY, J. 2003. "Social Capital and the Collective Management of Resources." *Science*, 302, 12: 1912-1914.
101. REED, M., Hughes, M. [ed.] 1992. *Rethinking Organization: New Direction in Organization Theory and Analysis*. Londra: Sage.
102. REICH, R. 1991. *The Work of Nations*. New York: Alfred A. Knopf.
103. ROSNAY, J. 1998. *Ortakyaşar İnsan* [çev. Birkan, İ.]. İstanbul: Telos Ya. No. 114/002.
104. RUSSO, M. V., Fouts, P. A. 1997. A Resource-based Perspective on Corporate Environmental Performance and Profitability. *Academy of Management Journal*, 40: 534-559.
105. SARA, A. 2004. *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh University Press, Edinburgh.
106. SCHINKEL, W. 2010. "From Zoepolitics to Biopolitics: Citizenship and the Construction of 'Society'." *European Journal of Social Theory*, 13/2: 155-172.
107. SCHINKEL, W. 2010. "The Virtualization of Citizenship." *Critical Sociology*, 36 (2): 265-283.
108. SIEVERS, B. 1986. "Beyond The Surrogate of Motivation." *Organization Studies*, 7: 335-351.
109. TEECE, D. J, Pisano, G., Shuen, A. 1997. "Dynamic Capabilities and Strategic Anagement." *Strategic Management Journal*, 18 (7): 509-533.
110. THERBORN, G. 2008. *İktidarın İdeolojisi, İdeolojinin İktidarı* [çev. Cüce, İ.]. Ankara: Dipnot Ya., No. 63/4.
111. TURNER, B. A. [ed.] 1990. *Organizational Symbolism*. Berlin-New York: Walter de Gruyter.
112. WASKO, J., Erickson, M. 2008. *Cross-Border Cultural Production: Economic Runway or Globalization*. New York: Cambria Press.
113. WATERMAN, R. 1987. *The Renewal Factor*. New York: Bantam.
114. WATERMAN, R. H., Peters, T. J. 1995. *Yönetme ve Yükselme Sanatı Mükemmeli Arayış* [çev. Sargut, A. S.]. İstanbul: Altın Ya.
115. WERNERFELT, B. 1995. "The Resource Based View of The Firm: Ten Years Later." *Strategic Management Journal*, 16 (3): 171-174.
116. WILLIAMS, R. 2007. *The Cooperative Movement Globalization from Below*. USA: Ashgate Publishing Company.
117. ZİZEK, S. 2008. *Yamuk Bakmak* [çev. Birkan, T.]. İstanbul: Metis Ya.

C.18, S.3 Çokuluslu Şirketlerin Kaynak-Tabanlı Biyo-politik Üretiminde Rekabetçi

118.ZİZEK, S. [der.] 2011. İdeolojiyi Haritalamak [çev. Kibar, S.]. Ankara: Dipnot Ya.